

Sygn. akt XVII AmC 6071/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 marca 2013r.

Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w składzie następującym:

Przewodnicząca: SSR (del.) Monika Gajdzińska-Sudomir

Protokolant: protokolant sądowy – stażysta Piotr Hołyś

po rozpoznaniu w dniu 14 marca 2013r. w Warszawie na rozprawie

połączonych spraw z powództwa: (...)w W.

przeciwko: M. P.

o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone

1. uznaje za niedozwolone i zakazuje stosowania przez Pozwanego w obrocie z konsumentami postanowień wzorca umowy o następującej treści:

a) „(...)zastrzega sobie prawo do zmiany regulaminu, informację o zmianie umieści na stronie głównej serwisu (...)”;

b) „(...)nie ponosi odpowiedzialności za ilość dostarczonego do klienta, a zamówionego przez niego produktu, pod warunkiem, że mieści się ona w przedziale +/- 5% ilości zamówionej przy zakupie”;

2. zasądza od M. P. na rzecz (...) w W. kwotę 120 zł /sto dwadzieścia złotych/ tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;

3. nakazuje pobrać od M. P. na rzecz Skarbu Państwa kwotę 1200 zł (tysiąc dwieście złotych) tytułem opłaty stałej od pozwu, od której uiszczenia Powód był zwolniony z mocy prawa;

4. zarządza publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt Pozwanego.

SSR (del.) Monika Gajdzińska-Sudomir

Sygn. akt XVII AmC 6071/12

UZASADNIENIE

(...) z siedzibą w W. wniosło przeciwko M. P. prowadzącemu działalność gospodarczą pod nazwą (...) pozew o uznanie za niedozwolone i zakazanie wykorzystywania w obrocie z konsumentami postanowienia wzorca umownego o treści: (...)zastrzega sobie prawo do zmiany regulaminu, informację o zmianie umieści na stronie głównej serwisu (...); a także o rozpoznaniu sprawy również pod nieobecność Powoda bądź jego pełnomocnika; zasądzenie od Pozwanego na rzecz Powoda kosztów zastępstwa procesowego przez radcę prawnego oraz o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodów z dokumentów wskazanych w uzasadnieniu niniejszego pozwu na okoliczności tam powołane. W uzasadnieniu pozwu Powód wskazał, iż zaskarżona klauzula daje podstawy do jednostronnej zmiany umowy bez ważnej przyczyny w niej wskazanej, przez co konsument może być zaskakiwany zmianą umowy w oparciu o jednostronną decyzję przedsiębiorcy. Ponadto spełnia przesłanki niedozwolonej klauzuli umownej określonej w art. 385⁽³⁾ pkt. 10 K.c. Sprawie nadano sygnaturę XVII AmC 6071/12.

Ponadto Powód (...) z siedzibą w W. wniósł przeciwko temu samemu Pozwanemu - M. P. prowadzącemu działalność gospodarczą pod nazwą (...)pozew o uznanie za niedozwolone i zakazanie wykorzystywania w obrocie z konsumentami postanowienia wzorca umownego o treści: (...)nie ponosi odpowiedzialności za ilość dostarczonego do Klienta, a zamówionego przez niego produktu, pod warunkiem, że mieści się ona w przedziale +/- 5 % ilości zamówionej przy zakupie; rozpoznanie sprawy również pod nieobecność Powoda bądź jego pełnomocnika; zasądzenie od Pozwanego na rzecz Powoda kosztów zastępstwa procesowego przez radcę prawnego oraz o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodów z dokumentów wskazanych w uzasadnieniu niniejszego pozwu na okoliczności tam powołane. W uzasadnieniu pozwu Powód wskazał, iż zaskarżona klauzula wyłącza odpowiedzialność Pozwanego względem konsumenta z tytułu nienależytego wykonania zobowiązania, a także przewiduje dla Pozwanego prawo do jednostronnej zmiany bez ważnych przyczyn, istotnych cech świadczenia. Powód podniósł, iż na podstawie zakwestionowanego postanowienia Pozwany jest uprawniony do wykonania swojego świadczenia niezgodnie z umową przy jednoczesnym zachowaniu pełnego wynagrodzenia. Sprawie nadano sygnaturę XVII AmC 6072/12.

Pozwany M. P. uznał oba powództwa w całości oraz w obu sprawach na podstawie art. 101 K.p.c. wniósł o zasądzenie na swoją rzecz kosztów procesu, wskazując, iż nie dał powodu do wytoczenia sprawy i uznał przy pierwszej czynności procesowej żądanie pozwu. Wniósł o połączenie obu spraw z wymienionymi enumeratywnie innymi sprawami zawisłymi pomiędzy tymi samymi stronami w tutejszym sądzie. Pozwany wskazał, iż jest młodym przedsiębiorcą, nie posiadającym doświadczenia, zaś stosowany przez niego wzorec umowny jest podobny do wielu innych, używanych w obrocie. Wskazał, iż ani Powód, ani żaden inny podmiot nie zwracali się do niego w celu zwrócenia uwagi na niezgodność z prawem klauzul zawartych w Regulaminie. Pozwany podniósł, iż wytoczenie sześciu oddzielnych powództw przeciwko niemu przez Powoda rodzi wątpliwości co do motywów jego działania, w szczególności co do dążenia do uzyskania kosztów zastępstwa procesowego w sześciu, niemal identycznych sprawach.

Postanowieniem z dnia 14 marca 2013r. Sąd Okręgowy postanowił połączyć przedmiotową sprawę o sygnaturze XVII AmC 6072/12 ze sprawą o sygnaturze XVII AmC 6071/12 celem ich wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia. Podstawą tego rozstrzygnięcia był przepis art. 219 K.p.c., zgodnie z którym sąd może zarządzić połączenie kilku oddzielnych spraw toczących się przed nim w celu ich łącznego rozpoznania lub także rozstrzygnięcia, jeżeli są one ze sobą w związku lub mogły być objęte jednym pozwem. Przesłanki wymienione w przywołanym przepisie w odniesieniu do obu połączonych spraw zaistniały – sprawy zawisły pomiędzy tymi samymi stronami, dotyczą klauzul objętych jednym regulaminem – za połączeniem przemawiały zasady szybkości postępowania i ekonomiki procesowej.

Sąd Okręgowy – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił, co następuje:

M. P. prowadzi działalność gospodarczą pod firmą (...) w zakresie której prowadzi serwis internetowy (...). W toku swojej działalności do 5 listopada 2012r. posługiwał się wzorcem umownym, w którego treści znajdowały się obie zakwestionowane w połączonych sprawach klauzule (okoliczności bezsporne, poświadczono kopie wzorców k. 6 akt obu spraw). Od dnia 5 listopada 2012r. Pozwany zaprzestał posługiwania się wzorcami w dotychczasowej postaci i aktualnie wyeliminował ze swojej działalności zaskarżone postanowienia (okoliczność bezsporna).

Sąd Okręgowy – Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów zważył, co następuje:

W postępowaniu o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone Sąd dokonuje abstrakcyjnej oceny wzorca celem ustalenia, czy zawarte w nim klauzule mają charakter niedozwolonych postanowień umownych w rozumieniu art. 385¹ K.c. W myśl tego przepisu za niedozwolone postanowienia umowne uznaje się postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Możliwość uznania wzorca umowy za niedozwolony i wyeliminowanie go z praktyki stosowania uzależniony jest od następujących warunków:

- 1) Postanowienie nie zostało uzgodnione indywidualnie, a więc nie podlegało negocjacom;
- 2) Ukształtowane w ten sposób prawa i obowiązki konsumenta pozostają w sprzeczności z dobrymi obyczajami;
- 3) Ukształtowane we wskazany sposób prawa i obowiązki rażąco naruszają interesy konsumenta;
- 4) Postanowienie umowy nie dotyczy sformułowanych w sposób jednoznaczny głównych świadczeń stron, w tym ceny lub wynagrodzenia.

Powyższe przesłanki muszą być spełnione łącznie, natomiast brak jednej z nich skutkuje tym, że sąd nie dokonuje oceny danego postanowienia pod kątem abuzywności.

Analizując zakwestionowane przez Powoda postanowienia w oparciu o wymienione kryteria nie budzi wątpliwości, iż konsumenci nie mają wpływu na jego treść, albowiem wzorzec jest przedstawiany przez Pozwanego, a zatem należało uznać że nie jest z nimi uzgadniany indywidualnie. Przedmiotowe postanowienia nie dotyczą również głównych świadczeń stron umowy.

Do rozstrzygnięcia pozostała zatem jedynie kwestia czy zakwestionowane przez Powoda postanowienia kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Należy wskazać, że dobre obyczaje to reguły postępowania niesprzeczne z etyką, moralnością i aprobowanymi społecznie obyczajami. Za sprzeczne z dobrymi obyczajami można uznać także działania zmierzające do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności, a więc działania potocznie określane jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające od przyjętych standardów postępowania. W stosunkach z konsumentami powinien wyrażać się on właściwym informowaniem o wynikających z umowy uprawnieniach, niewykorzystywaniem uprzywilejowanej pozycji profesjonalisty przy zawieraniu i realizacji umowy, rzetelnym traktowaniem równorzędnego partnera jakim jest konsument. Sprzeczne z dobrymi obyczajami są m. in. działania zmierzające do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania u konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności, ukształtowania stosunku zobowiązaniowego niezgodnie z zasadą równorzędności stron (tak M. Śmigiel – Wzorce umowne s. 360).

Pojęcie interesów konsumenta należy rozumieć szeroko, nie tylko jako interes ekonomiczny, mogą to wejść inne aspekty: zdrowie konsumenta (jego bliskich), czas zbędnie tracony, dezorganizacja toku życia, przykrości, zawód itp. Naruszenie interesów konsumenta wynikające z niedozwolonego postanowienia musi być rażące, a więc szczególnie doniosłe. Rażące naruszenie interesów konsumenta zachodzi w sytuacji, gdy w sposób rażący naruszona została równowaga interesów stron umowy, przez to że jedna z nich wykorzystwała swoją przewagę formułując konkretny wzorzec. Określenie „rażąco” należy stosować do znacznego odchylenia przyjętego uregulowania od zasady uczciwego wyważenia praw i obowiązków. Przepis art. 3 ust. 1 europejskiej dyrektywy 93/13 z dnia 5 kwietnia 1993r. stanowiącej wzorcową regulację dla polskiego ustawodawcy w dziedzinie ochrony interesów konsumenta przewiduje, że dana klauzula jest niedozwolona gdy naruszając zasadę wzajemnego zaufania powoduje istotną i nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na niekorzyść konsumenta.

Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 lipca 2005r. (sygn. akt I CK 832/04, IC Biul SN 2006 nr 2 str. 86) wskazał, iż za sprzeczne z dobrymi obyczajami należy uznać wprowadzenie klauzul godzących w równowagę kontraktową, rażące naruszenie interesów konsumenta polega zaś na nieusprawiedliwionej dysproporcji praw i obowiązków na niekorzyść konsumenta w określonym stosunku umownym.

Należy także wskazać, że klauzula generalna wyrażona w art. 385¹ § 1 k.c. uzupełniona została listą niedozwolonych postanowień umownych zamieszczoną w art. 385³ k.c. Obejmuje ona najczęściej spotykane w praktyce klauzule uznane za sprzeczne z dobrymi obyczajami, zarazem rażąco naruszające interesy konsumenta. Ich wspólną cechą jest nierównomierne rozłożenie praw, obowiązków lub ryzyka między stronami prowadzące do zachwiania równowagi kontraktowej. Są to takie klauzule, które jedną ze stron (konsumenta) z góry, w oderwaniu od konkretnych

okoliczności, stawiają w gorszym położeniu. Wyliczenie to ma charakter niepełny, przykładowy i pomocniczy. Funkcja jego polega na tym, iż zastosowanie we wzorcu umowy postanowień odpowiadających wskazanym w katalogu znacząco ułatwić ma wykazanie, że spełniają one przesłanki niedozwolonych postanowień umownych objętych klauzulą generalną art. 385¹ §1 k.c. Funkcja jego polega na tym, że zastosowanie we wzorcu umowy postanowień odpowiadających wskazanym w katalogu znacząco ułatwić ma wykazanie, że spełniają one przesłanki niedozwolonych postanowień umownych objętych klauzulą generalną art. 385¹ § 1 k c. W razie wątpliwości ciężar dowodu, że dane postanowienia nie spełniają przesłanek klauzuli generalnej spoczywa na przedsiębiorcy. – art. 385¹ § 4 k c . Aby uchylić domniemanie, że klauzula umowna zgodna z którąś z przykładowych klauzul wymienionych w art. 385³ k c. jest niedozwolonym postanowieniem umownym należy wykazać, że została ona uzgodniona indywidualnie lub, że nie kształtuje praw i obowiązków konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami rażąco naruszając ich interesy mimo swego „niedozwolonego” brzmienia tzn. nie spełnia przesłanek z art. 385¹ § 1 k c . Dopiero po wykazaniu tej drugiej okoliczności może dojść do uchylenia domniemania abuzywności.

W niniejszej sprawie Pozwany uznał powództwo co do obu żądań Powoda, jednakże zgodnie z treścią art. 479⁴¹ K.p.c. w sprawach o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone są nie może wydać wyroku tylko na podstawie uznania powództwa. Z tego powodu, Sąd dokonał analizy obu zakwestionowanych postanowień pod kątem słuszności zarzutów skierowanych przez Powoda co do ich rzekomej abuzywności.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do klauzuli w brzmieniu: (...)zastrzega sobie prawo do zmiany regulaminu, informację o zmianie umieści na stronie głównej serwisu (...), Sąd zważył na treść przepisu art. 385⁽³⁾ pkt. 10 K.c., zgodnie z którym w razie wątpliwości uważa się, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są te, które w szczególności uprawniają kontrahenta konsumenta do jednostronnej zmiany umowy bez ważnej przyczyny wskazanej w tej umowie. Wzorzec umowny, którym jest m.in. regulamin, po jego akceptacji przez konsumenta staje się częścią umowy, zatem jego jednostronna zmiana przez przedsiębiorcę jest w istocie ingerencją w zakres umownego konsensusu stron. Przyznanie przedsiębiorcy takiego uprawnienia jest rażącym naruszeniem równowagi kontraktowej, uprzywilejowuje Pozwanego w stosunkach z konsumentami, dając mu możliwość dowolnego kształtowania stosunków umownych. Wyłącza to prawie w całości znaczenie woli konsumenta co do treści umowy, akceptacji bądź braku akceptacji określonych postanowień. W zaskarżonym postanowieniu zabrakło bowiem jakiegokolwiek zapisu, który gwarantowałby konsumentom prawo odstąpienia od umowy po dokonaniu ewentualnych zmian przez Pozwanego, czy też zastrzegałby brak obowiązywania wprowadzonych zmian do już zawartych wcześniej umów.

Co do drugiej z zakwestionowanych klauzul , Sąd podzielił w całości zarzuty Powoda, albowiem racją jest, iż z powołaniem się na jej treść Pozwany w istocie może zwolnić się od odpowiedzialności za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania. Zasadą w obrocie cywilnym jest, iż dłużnik powinien wykonać zobowiązanie zgodnie z jego treścią (art. 354 § 1 K.c.) oraz, iż jest zobowiązany do naprawienia szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, chyba niewykonanie lub nienależyte wykonanie jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi (art. 471 K.c.). Zakwestionowane postanowienie narusza wymienione, fundamentalne zasady obrotu cywilnego. W ocenie Sądu Okręgowego wypełnia też dyspozycje przepisów art. 385³ pkt. 2 K.c., zgodnie z którym w razie wątpliwości uważa się, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są te, które w szczególności wyłączają lub istotnie ograniczają odpowiedzialność względem konsumenta za niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania.

Niewątpliwie więc obie zaskarżone klauzule naruszają dobre obyczaje rozumiane jako szacunek dla drugiego człowieka i lojalność kontaktową oraz są zagrożeniem dla interesów konsumenta, gdyż przyznają przedsiębiorcy nieproporcjonalnie duże uprawnienia w zestawieniu z przywilejami konsumenta.

W pkt. 2 wyroku na podstawie art. 102 Kodeksu postępowania cywilnego w zw. z § 18 ust. 2 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2008r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia

przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, Sąd Okręgowy zasądził od Pozwanego jako od strony przegrywającej, na rzecz Powoda część przysługujących mu kosztów zastępstwa procesowego wynikających ze stawek przewidzianych w przywołanym rozporządzeniu. Zgodnie z treścią art. 102 K.p.c w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. W ocenie Sądu w niniejszej sprawie taki szczególny wypadek zachodzi, albowiem w pierwszej kolejności głównym celem działalności Powodowego Stowarzyszenia jest działanie w interesie publicznym tj. dla ochrony praw i interesów konsumentów, upowszechniania wiedzy na temat obowiązujących przepisów prawa, wspierania edukacji itd. Celem działalności Stowarzyszenia nie jest natomiast działalność zarobkowa, polegająca na generowaniu zysków z zasądzanych od małych przedsiębiorców kosztów zastępstwa procesowego. Sąd zważył nadto, iż powództwo w niniejszej sprawie zostało wniesione 9 lipca 2012r. tj. już po wejściu w życie ustawy z dnia 16 września 2011r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 233, poz. 1381). Zgodnie ze znowelizowanym brzmieniem przepisu art. 3 K.p.c. strony i uczestnicy postępowania obowiązani są dokonywać czynności procesowych zgodnie z dobrymi obyczajami (...). Przywołany przepis jest w ocenie Sądu pierwowzorem dla klauzuli dobrych obyczajów w postępowaniu cywilnym, której wyrazem w prawie cywilnym jest art. 5 K.c. Wprowadzając ustawodawca nie zdecydował się jeszcze na wprowadzenie sankcji, podobnej jak w Kodeksie cywilnym, a polegającej na odmowie przyznania ochrony prawnej osobom nadużywającym praw podmiotowych, niemniej przywołany przepis art. 3 K.p.c. jest jasnym sygnałem, iż również w postępowaniu cywilnym wyznacznikiem i kryterium oceny działań stron powinny być dobre obyczaje tj. wzajemny szacunek, lojalność, uczciwość i rzetelność postępowania. W ocenie Sądu Okręgowego, jakkolwiek brak jest ustawowego obowiązku powoda w postępowaniach o uznanie postanowień wzorców umowy za niedozwolone wystosowania do przedsiębiorcy wezwania do zaniechania naruszeń prawa przed wytoczeniem powództwa – to skierowanie takiego wezwania odpowiada dobrym obyczajom, a brak jego wystosowania Sąd Okręgowy uznaje za naruszenie art. 3 K.p.c. Powód, którym jest stowarzyszenie działające w interesie publicznym w pełni bądź w dużej części może zrealizować swoje cele tj. zadbać o interes konsumentów, wzywając przedsiębiorcę do zaniechania stosowania określonego wzorca. Cel ten może przy tym osiągnąć nieporównywalnie szybciej, taniej, bez narażania Skarbu Państwa oraz przedsiębiorcy na zbędne koszty. Ponadto stopień skomplikowania przedmiotowych spraw był niewielki, a wszystkie zaskarżone klauzule znajdowały się w jednym wzorcu umownym. Nakład pracy pełnomocnika Powoda w okolicznościach sprawy nie był nadmierny i w ocenie Sądu odpowiada przyznanemu wynagrodzeniu za zastępstwo procesowe. Sąd zważył także, iż Pozwany zaprzestał stosowania spornych klauzul wkrótce po otrzymaniu odpisów pozwów. Wszystkie wymienione okoliczności w ocenie Sądu Okręgowego powodowały, iż przesłanka opisana w art. 102 K.p.c. została spełniona. Sąd zważył przy tym, iż brak było podstaw do zasądzenia kosztów od Powoda na rzecz Pozwanego w oparciu o przepis art. 101 K.p.c., albowiem pomimo uznania przez Pozwanego powództwa przy pierwszej czynności procesowej, trudno uznać aby Pozwany nie dał powodu do wytoczenia sprawy. Pozwany stosował bowiem sporne klauzule, które cechuje charakter abuzywny. Klauzule o podobnej zostały wielokrotnie wpisane do rejestru klauzul niedozwolonych, zaś Pozwany jako przedsiębiorca winien dochować staranności w kierunku zbadania swojego regulaminu pod tym kątem .

O obciążeniu Pozwanego stałą opłatą sądową od pozwu orzeczono w pkt. 3 wyroku na podstawie art. 26 ust 1 pkt 6 w zw. z art. 113 ust. 1 oraz art. 96 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. nr 167, poz. 1398).

O publikacji prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt Pozwanego zarządzono na zasadzie art. 479⁴⁴ § 1 K.p.c.